

2023 Eğitim Vizyonu'nda Erken Çocukluk Eğitimi

ATILLA ARKAN, NACİYE ÖZTÜRK

- Türkiye'de erken çocukluk eğitimi uygulamaları hangi aşamada?
- OECD ülkelerinde erken çocukluk eğitiminin durumu nedir?
- 2023 Eğitim Vizyonu'nun erken çocukluk eğitimiyle ilgili hedefleri nelerdir?
 - 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında erken çocukluğun niteliğini artırıcı ne tür çalışmalar yapılabilir?

GİRİŞ

Erken çocukluk bireyin doğumundan ilkokula kadar süreyi kapsayan 0-8 yaş dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklendiği, kültürel, ahlaki, insani ve milli değerlerin hayatının bir parçası haline getirilmesi için çalışıldığı söylenebilir.¹ Erken çocukluk eğitiminin öncelikli hedefleri çocuğun gelişimini desteklemek, ilkokula ve hayata hazırlamak ve fırsat eşitsizliklerini ortadan kaldırmaktır.² Bu açılardan erken çocukluğun toplumsal, eğitimsel ve gelişimsel amaçları bulunmaktadır. Nite-

1. Nalan Kuru Turaşlı, "Okul Öncesi Eğitimin Tanımı Kapsamı ve Önemi", *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, ed. Gelengül Haktanır, (Anı, Ankara: 2014), s. 3.

2. *Okul Öncesi Eğitim Programı*, (MEB, Ankara: 2013), s. 10.

likli erken çocukluk eğitiminin çocuk, aile ve topluma katkısı ulusal ve uluslararası çalışmalarla ortaya konulmuştur.

Son yıllarda erken çocukluğun etkilerini inceleyen araştırmalar sadece eğitimcilerin değil ekonomistlerin de ilgisini çekmeye başlamıştır. Özellikle Nobel ödüllü Profesör James J. Heckman'ın yaptığı boylamal çalışmalar nitelikli erken çocuklukta dezavantajlı gruplara yatırılan 1 doların ülke ekonomisine 13 dolar olarak geri döndüğünü göstermiştir. Değişken olarak üretkenlik, gelir, daha yüksek vergi ödeme, sağlıklı olma, daha az suç işleme ele alınmıştır.³ Bunun yanın-

3. "Economic Growth", Heckman, <https://heckmanequation.org/topic/economic-growth>, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

ATILLA ARKAN

Marmara İlahiyat Fakültesi (1991) mezunudur. Doktorasını (1999) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Felsefesi alanında yaptı. Ayrıca Malezya İslam Üniversitesi İslam Medeniyeti ve Düşüncesi Enstitüsü'nde 1996-1999 arasında ikinci doktora çalışması için bulundu. 1994'te Sakarya Üniversitesi'nde akademisyen olarak göreve başladı. 2013'te aynı üniversitede profesör oldu. 2012-2014 arasında misafir araştırmacı öğretim üyesi olarak Kanada McGill Üniversitesi İslam Çalışmaları Enstitüsü'nde bulundu. İslam düşüncesi ve çağdaş İslam düşüncesi alanlarında çalışmaktadır. İngilizce ve Arapça bilmektedir. SETA Eğitim ve Sosyal Politikalar Araştırmaları direktörüdür.

NACİYE ÖZTÜRK

Lisans eğitimini 2017'de Orta Doğu Teknik Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü'nde tamamlamıştır. Aynı alanda Hacettepe Üniversitesi'nde doktora eğitimine devam etmektedir. Araştırma alanları arasında erken çocukluk eğitim politikaları ve programları, sürdürülebilir yaşam için eğitim, okul dışı öğrenme ortamları, erken çocukluk döneminde kaynaştırma/bütünleştirme ve oyun bulunmaktadır.

da Türkiye’de okul öncesi eğitim programı için yapılan fayda-maliyet analizi çalışmaları yatırılan her 1 dolara 4,35 dolar geri alındığını göstermiştir.⁴ Bu açılardan nitelikli erken çocukluğa yatırım hem ülke ekonomisi hem de birey ve toplumun gelişimi için oldukça kritik bir öneme sahiptir.

Yapılan çalışmalarda nitelikli erken çocukluk eğitimine vurgu dikkat çekicidir. 23 Ekim’de açıklanan 2023 Eğitim Vizyonu’nda erken çocukluğun niteliğinin, kapsamının, erişiminin üç yıl içerisinde artırılacağı ve 5 yaş grubu için erken çocukluk eğitiminin zorunlu olacağı belirtilmiştir. Yazılı bir belge olması, erken çocukluğa dikkat çekmesi ve kıymetinin vurgulanması açısından son dönemlerde bu konuda atılan en önemli adımlardan biridir. Bunun yanında zorunlu erken çocukluk için gerekli altyapının olmadığı fark edilerek çalışmaların sürece yayılması, ihtiyaç analizlerinin ortaya konularak veriler sonucunda adımların atılacak olması ise daha emin adımlarla ilerlenebilmesi ve niteliğin korunarak erişimin artırılması açısından önemlidir.

TÜRKİYE’DE ERKEN ÇOCUKLUĞUN TARİHİ

İlk önemli gelişme 1960’larda “çocuğun korunması”nın beş yıllık kalkınma planlarına alınmasıdır. 16 Haziran 1962’deki “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” ile birlikte resmi ve özel kurumlar açılıp sayıları artırılmıştır. 1973 “Milli Eğitim Temel Kanunu” ile birlikte erken çocukluk eğitiminin amaç, kapsam ve görevleri açıkça belirtilmiştir.⁵

2000’lerde erken çocukluk eğitiminin zorunlu olması için pilot uygulama 2009-2010 eğitim öğretim döneminde 32 ilde başlatılmış ve okullaşma oranının yüzde 33’ten yüzde 39’a çıktığı açıklanmıştır.⁶

4. “Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim”, TÜSİAD, <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/333-dogru-baslangic-turkiyede-okul-oncesi-egitim>, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

5. Ebru Deretarla Gül, “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim”, *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, ed. Gelengül Haktanır, (Anı, Ankara: 2014), s. 141-164.

6. “Okul Öncesi Eğitim 57 İilde Zorunlu Oluyor”, *Milliyet*, 4 Temmuz 2010.

2012-2013 döneminde ise 4+4+4 sistemine geçilmesiyle ilkokula başlama yaşı aşağı çekilmiştir. Bununla birlikte erken çocukluk eğitimi için yaygınlaştırma çalışmalarına dönülerek zorunluluktan çıkarılmıştır.

Mevcut Durum

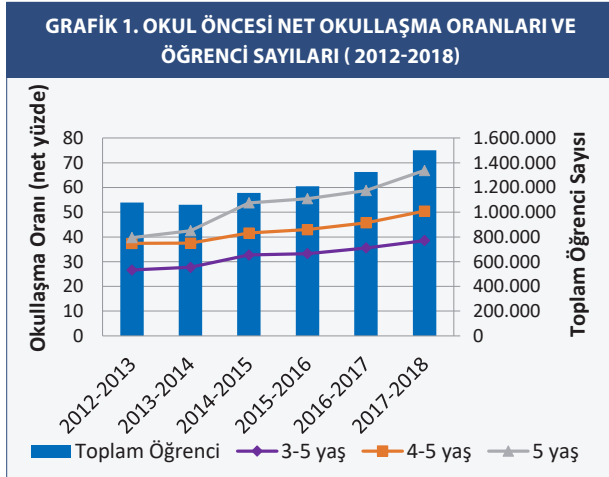
Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ilköğretim okullarına bağlı resmi anasınıfları, ilköğretim okullarına bağlı özel anasınıfları, özel anaokulları, resmi anaokulları, 657 sayılı Kanun’un 191. maddesine göre açılan kurumlar (resmi), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlar, İş Kanunu’na göre işletmelerde açılan kreşler, yaz ve mobil anaokulları ve toplum temelli kurumlar olarak varlığını devam ettirmektedir.⁷

Öğretmenlerin erken çocukluk kurumlarında istihdamları için okul öncesi öğretmenliği lisans mezunu olmaları veya çocuk gelişimi lisans mezunu olup pedagojik formasyon almaları gerekmektedir. Çocuk gelişimi lisans programlarında çocukların gelişimsel alanlarına yönelik dersler verilirken okul öncesi öğretmenliği bölümünde çocukların eğitime yönelik dersler ağırlıklı olarak verilmektedir. Temel olarak her iki bölüm birbirinin tamamlayıcısıdır.

Erken çocukluk eğitiminde 0-36 ve 36-72 ay çocukları için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 programı kullanılmaktadır. 0-36 ay programı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından takip edilirken 36-72 ay programı MEB tarafından izlenmektedir. Resmi olarak çocukların izleme ve değerlendirilmesi öğretmen tarafından yapılmaktadır. Öğretmenlerin planlarının denetimini okul müdürleri gerçekleştirmektedir. Okul müdürü dışında sınıfı, çocukları, öğretmeni ve eğitim programını izleyen dış göz bulunmamaktadır. Okul, öğretmen ve yönetim süreçlerinin sürekli geliştirilebilmesi açısından bu büyük bir eksikliklerdir.

7. “Eğitim İzleme Raporu 2016-2017”, ERG, www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR2016-17_12.10.17.web-1.pdf, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

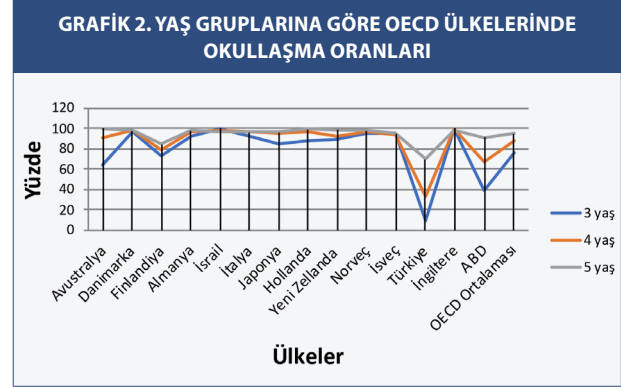
Türkiye'deki mevcut duruma bakıldığında resmi açıklamaların nicel veriler üzerinden olduğu görülmektedir. Erken çocuklukta okullaşma oranları için Grafik 1 incelendiğinde her geçen yıl tüm yaş gruplarında okullaşmanın arttığı anlaşılmaktadır.⁸ Kadınların iş hayatına katılması, her bölgede erken çocukluk kurumlarının bulunması, şehirleşme sonucu çocukların akranlarıyla sokakta vakit geçirememeleri, ailelerin çocuklarına yetemediği düşüncesi, ailelerin çocukların sosyalleşmelerini istemeleri ve erken çocukluk eğitiminin önemini fark edilmesi okullaşmanın artma sebepleridir.

Kaynak: MEB 2017-2018 ve 2016-2017 istatistik raporlarından derlenerek hazırlanmıştır.

Her ne kadar Türkiye'de okullaşma yıllara göre artış gösterse de "Education at a Glance 2018" raporuna göre Türkiye'nin erken çocukluk okullaşmasında OECD ülkelerinin gerisinde kaldığı görülmektedir. Okullaşmada 3-5 yaş için OECD ortalaması yüzde 86 iken Türkiye'de bu oran yüzde 37'dir. Grafik 2 incelendiğinde tüm yaş gruplarındaki okullaşmada OECD ülkelerinin ve ortalamalarının gerisinde olduğu gözlenmektedir.

8. "Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2017-2018", MEB, (2018).

Kaynak: Education at a Glance 2018 raporundan derlenmiştir.

Türkiye her yıl çocuk başına ayrılan bütçe de OECD ortalamasının altındadır. OECD ortalaması yıllık her çocuk için 8 bin 638 dolar iken Türkiye'de bu sayı 3 bin 591 dolar olarak açıklanmıştır.⁹ 2016 bütçe verilerine göre erken çocukluğa ayrılan pay yüzde 1,1'dir.¹⁰

DÜNYADA ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ

Pisa sonuçlarıyla dikkat çeken Singapur'da erken çocukluk eğitimi 3-6 yaş kapsamaktadır ve zorunlu değildir. Fakat buna rağmen yüzde 100'e yakın okullaşması bulunmaktadır. Ülkenin doğal kaynaklarının azlığı insan gücüne verilen önemi artırmıştır. Bu sebeple erken çocukluk eğitim politikaları uluslararası ekonomi göz önüne alınarak hazırlanmaktadır. Eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Eğitim Bakanlığı, Ulusal Eğitim Enstitüsü ve okullar iş birliği halindedir. Farklı kurumların bir araya gelmesi katılım ve erişim problemlerinin çözümünü hızlandırmaktadır. Bu yüzden okula erişim sorunları bulunmamaktadır.¹¹ Öğretmenlerin devlet kurumlarında çalışabilmesi için erken çocukluk eğitimi lisans

9. "Education at a Glance 2018", OECD, gpseducation.oecd.org/Content/EAGCountryNotes/TUR.pdf, (Erişim tarihi: 11 Kasım 2018).

10. "Eğitim İzleme Raporu 2016-2017".

11. "Early Childhood Care and Education in Five Asian Countries", Head Foundation, www.headfoundation.org/papers/2016_-_6_Early_Childhood_Care_and_Education_in_Five_Asian_Countries_A_Literature_Review_20160719.pdf, (Erişim tarihi: 27 Ekim 2018).

programından mezun olma şartı aranmaktadır. Eğer erken çocukluk eğitimi mezunu değilse herhangi bir lisans programından mezun olmaları ve bakanlığın verdiği eğitim programını başarıyla bitirmeleri gereklidir.¹²

Refah düzeyinin oldukça yüksek olduğu Norveç'te ise erken çocukluk eğitimi zorunlu değildir. Zorunlu okula başlama yaşı 6'dır. Fakat çocuklar 1,5 yaşından itibaren erken çocukluk eğitimine başlamakta ve ortalama üç yıllık bir eğitimin ardından ilkokula geçmektedir. 3-5 yaş okullaşması yüzde 100'e yakındır. Bu durumun sebepleri kadınların iş hayatına katılmaları, gönüllülük gibi sosyal faaliyetler gerçekleştirmeleri ve kurumların deniz kenarı veya orman gibi yerlerde bulunmaları şeklinde gösterilebilir.¹³ Öğretmenler erken çocukluk eğitimi ve bakımı bölümlerinden lisans derecesiyle mezun olduktan sonra çalışabilmektedir.¹⁴

Avrupa ülkelerinden İngiltere'ye bakıldığında zorunlu eğitimin 5 yaşında başladığı görülmektedir. Fakat 3 yaşından itibaren çocukların eğitim almasının yasal bir hak olarak görülmesi yüzde 93 oranında okullaşmayı da beraberinde getirmiştir.¹⁵ İngiltere'de öğretmen olabilmek için matematik, İngilizce veya bilim lisans programlarından mezun olmak, ardından erken çocukluk öğretmenliği derslerini almak gerekmektedir. Sonrasında okuryazarlık (*literacy*) ve matematik (*numaracy*) becerileri ölçen testi geçme şartı vardır.¹⁶

12. "MOE Kindergarten Educators", Ministry of Education Singapore, www.moe.gov.sg/careers/moe-kindergarten-educators, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2018).

13. "Early Childhood Education and Care Policy Review: Norway", OECD, www.oecd.org/norway/Early-Childhood-Education-and-Care-Policy-Review-Norway.pdf, (Erişim tarihi: 27 Ekim 2018).

14. Kristin Holte Haug, "Kindergartens in Norway - From Care for the Few to an Universal Right for all Children Part1, Child Research", www.child-research.net/projects/ecec/2013_01.html, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2018).

15. "Education at a Glance 2018".

16. "Early Years Teachers", Pacey, www.pacey.org.uk/training-and-qualifications/childcare-qualifications/early-years-teachers, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2018).

Son olarak Fransa'da 6 yaştan itibaren eğitim zorunludur. Bunun yanında Mart 2019'dan sonra zorunlu eğitim yaşının 3'e indirileceği Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından açıklanmıştır.¹⁷ OECD 2015 verilerine göre Fransa'da okullaşma oranı yüzde 100'e yakındır.¹⁸ Öğretmenler farklı modeller olsa da "école maternelle" şeklinde bilinen 3 yıllık lisans+18 aylık öğretmenlik eğitiminin ardından çalışabilmektedir.¹⁹

Gelişmiş ülkelerde çalışma şartlarıyla sosyal yapı değiştiği, şehirleşme tamamlandığı ve kalkınmanın sürdürülebilir hale gelmesi için erken çocukluk eğitimine önem verilmektedir.

2023 EĞİTİM VİZYONU'NDA ERKEN ÇOCUKLUK: FIRSATLAR VE RİSKLER

23 Ekim'de yayımlanan ve tanıtımına Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katıldığı 2023 Eğitim Vizyonu'nda erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu olacağı ilan edilmiştir. Buna göre üç yıl içerisinde niteliği artırmak için ortak kalite standartlarının oluşturularak izlemesinin yapılacağı, dezavantajlı gruplar için alternatif modellerin hayata geçirileceği, besin ve materyal desteğinin sağlanacağı, yaz okulu programları ve toplum temelli erken çocukluk hizmetlerinin yaygınlaştırılacağı, ailelere eğitim verileceği, özel gereksinimli çocukların bütünlendirilmesine yönelik öğretmen eğitimlerinin sağlanacağı ve dezavantajlı gruplara yönelik alternatif programların oluşturulacağı açıklanmıştır.

Türkiye'nin de destekçisi olduğu Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Hedefler'de "2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimle-

17. Alice Cuddy, "France to Make School Compulsory from the Age of Three", EuroNews, 27 Mart 2018.

18. "Starting Strong IV", OECD, www.oecd.org/education/school/ECECMN-France.pdf, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

19. "Starting Strong II: Early Childhood Education and Care-France", OECD, www.oecd.org/education/school/37423446.pdf, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2018).

rinin güvence altına alınması” maddesi erken çocukluk eğitiminin önemine dikkat çekmektedir.²⁰ Vizyon belgesiyle atılan bu adım hedeflerin uluslararası politikalar da dikkate alınarak hazırlandığını göstermektedir.

Vizyon belgesinde erken çocukluk için ayrı bir başlık açılması, zorunlu hale getirilmeden önce hedeflerin somut şekilde açıklanması, erken çocukluk eğitiminin görünürlüğünü artırması, amaçların yazılı halde sunulup izlenecek olması oldukça kıymetlidir. Vizyon belgesinde ortak kalite standartlarının oluşturulacağı ve izleneceği belirtilmiştir. Kendi ülke normlarımızın oluşturulması ve somut veriler üzerinden erken çocukluğun ele alınması gelecek yıllardaki politikalar ve atılacak adımlar için oldukça önemlidir. Bu açılardan vizyon belgesi erken çocukluk eğitimi disiplinleri arası, çocuk merkezli/temelli, aileyi ve toplumu içine alan bir perspektifle ele almaktadır.

Riskler

Türkiye’de erken çocukluk eğitime ait altyapı 3, 4 ve 5 yaş grupları arasında paylaşılmaktadır. Erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu olması durumunda mevcut altyapı sadece bu yaş grubuna aktarılabilir. Bu durum ise 5 yaş altı grupların okullaşması için bir risk/engel oluşturabilir. Diğer bir ifadeyle gerekli altyapı sağlanmadığı takdirde eğitimin 5 yaş çocukları için zorunlu hale getirilmesi 3 ve 4 yaş grup çocuklarının eğitim alma imkanlarını olumsuz etkileyebilir.

Vizyon belgesindeki en önemli vurgulardan birisi veriye dayalı değerlendirmedir. Mevcut sistemde çocuk, öğretmen ve eğitim programlarının değerlendirilmesi okul müdürleri tarafından yapılmaktadır. Fakat ilkököl ve ortaokula bağlı anasınıflarında müdür genellikle farklı alanlardan olmaktadır. Erken çocukluk eğitimi ise yapı, amaç ve program açılarından diğer kademelerden oldukça farklıdır. Bu yüzden alan dışın-

20. “Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Hedefler”, Küresel Hedefler, www.kureselhedefler.org, (Erişim tarihi: 29 Ekim 2018).

dan kişinin veri toplasa dahi değerlendirmede bulunabilmesi ve eğitimin kalitesini koruyup artırabilmek için liderlik yapabilmesi mümkün değildir. Buna dair tedbirlerin geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Diğer bir risk 5 yaş dönemindeki okula gitmeyen çocuğun ailesi tarafından kurslar, atölyeler yoluyla veya akranlarıyla sosyalleşecekleri ortamlarda destekleniyor olmasıdır. Veya tarımsal bölgelerde geniş aile yapısı içerisinde sosyalleşme ve kendine bakım becerilerini geliştirmesidir. Zorunlu olması halinde niteliksiz sınıflar veya yeterli kaliteli öğretmen kaynağının sağlanamaması olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu da çocuk gelişimi açısından büyük bir risktir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak MEB 2023 Eğitim Vizyonu ile erken çocukluğa dikkat çekilmiştir. Atılacak adımlar erken çocukluk eğitiminin niteliği ve erişimi açısından oldukça kıymetlidir. Fakat bu adımların sürdürülebilir olması tüm aktörlerin devreye sokulması ve sistemli çalışabilmesiyle mümkündür. Bunun sağlanması için öneriler şu şekildedir:

- Yukarıda belirtildiği gibi farklı ülkelerin erken çocukluk uygulamalarına bakıldığında zorunlu olan ya da zorunlu olacağı açıklanan ülkelerde zorunluluk öncesi okullaşma oranı oldukça yüksektir. Fakat 5 yaş için yüzde 67 olan okullaşmanın yüzde 100’e çıkarılmasının 5 yaş altı grupların okullaşmasının önünü kesmemesi için altyapı çalışması ve ciddi bir hazırlık gerekmektedir.
- Yukarıda açıklandığı gibi erken çocukluk için ayrılan bütçe ulusal ve uluslararası düzeyde yeterli değildir. Niteliğin artırılması ve zorunluluk çalışmaları için gelecek yıllarda bütçe payı yükseltilebilir.
- Çocukların gelişimlerinin izlenmesi ve veriye dayalı değerlendirme için hem okul hem de il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ve ölçme değer-

lendirme merkezlerinde erken çocukluk için il/ilçe koordinatörü veya koçu gibi uygun insan kaynağı sağlanmalıdır.

- Çocuklarla ilgili toplanan verilerin ilkokul öğretmeniyle paylaşılması hem öğretmen hem de öğrenci için faydalı olacaktır. Bu yüzden ilkokul ile erken çocukluk arasındaki veri akışını sağlayacak bilgi işlem sistemleri ve tecrübe aktarım mekanizmalarının oluşturulması yararlıdır.
- Dış bir göz olan il/ilçe koordinatörleri –çocuk gelişimini izlemenin yanında– çocuk-öğretmen iletişimi/etkileşimi, sınıf yönetimi, öğretmen gelişimi ve fiziki donanım gibi nitelikli erken çocukluk eğitiminin parametreleri üzerinde okul, il ve ilçe düzeyinde çalışabilir. Böylelikle okul gelişim modeli ve illerde oluşturulacak ölçme ve değerlendirme merkezlerine doğrudan katkı sunulabilir.
- Türkiye’de erken çocukluk çalışmaları MEB merkezinde Temel Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında yer alan Erken Çocukluk Eğitimi Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Kapasite artışı, eğitim programlarının revizyon ihtiyacı ve denetleme yapılarak dış gözlem yoluyla eğitime yönelik geri dönüş ihtiyacı bu hizmetlerin yönetimini yeniden tasarlamayı gerektirebilir. Zorunlu eğitim hedefiyle birlikte öğrenci, öğretmen ve okul sayısı artıp kapasite yükselecektir. Eğitim programları 6-7 senede bir revize edilmek durumundadır. Denetleme ve dış gözlem çalışmaları da bir örgütlenmeyi gerektirmektedir. Sonuç olarak daire başkanlığı düzeyinde bu fonksiyonların yerine getirilmesi ve vizyon belgesindeki hedeflere ulaşılması zordur. Hizmetlerin yönetim ayağının da amaç ve fonksiyonlara göre dizaynı iyi olacaktır.

- Yukarıda açıklandığı gibi erken çocukluk için hazırlanan iki program iki farklı bakanlık tarafından takip edilmektedir. Erken çocukluk politikalarının oluşturulması ve izlenmesi aşamasında bakanlıkların iş birliği içerisinde çalışmaları niteliğin artmasına büyük ölçüde fayda sağlayacaktır. Fakat ilerleyen süreçte erken çocukluk eğitimi hizmetlerinin tek bir bakanlık tarafından yürütülmesi daha uygundur.
- Dezavantajlı gruplar için alternatif model ve uygulamaların yapılacağı vizyon belgesinde belirtilmiştir. Uygulanacak yeni model ve uygulamaların çocukların beceri gelişim çıktıklarına bakılarak süreç içerisinde iyileştirilmesi ve geliştirilmesi sürdürülebilir eğitim için önemlidir.
- Çocukların eğitimden maksimum fayda sağlayabilmesi için iç/dış mekanların dizaynı, çocukların doğada eğitim alacakları ortamların oluşturulması ve okul dışı öğrenme ortamları çeşitlendirilebilir.
- Yukarıda farklı ülkelerin öğretmen yetiştirme örnekleri verilmiştir. Çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği lisans programları birbirlerinin tamamlayıcısı durumundadır. Bu sebeple lisans programlarında eski dönemlerde olduğu gibi çocuk gelişimi ve eğitimi ya da erken çocukluk eğitimi olarak tek bir bölüm altında düzenlemeye gidilebilir.
- Mevcut yöneticilerin, erken çocukluk sürecini izleme ve değerlendirme süreçlerinde aktif rol almaları hem kısa hem de uzun vadede kaliteyi artırır. Bu sebeple yöneticiler için erken çocukluk programı, süreci, felsefesi, diğer kademelerden farklı ve benzer yönleri gibi konularda Türkiye genelinde çalıştay, panel, atölye gibi çalışmalar yöneticilerin etkinliğini yükseltir.